

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 397/2023-41

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], obaja [REDACTED], zastúpených JUDr. Michal Krutek, s.r.o., Hlavná 11, Trnava, proti postupu Okresného súdu Piešťany (teraz Okresný súd Trnava) v konaní vedenom pod sp. zn. 15C/42/2019 (teraz pod sp. zn. PN-15C/42/2019) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Piešťany v konaní vedenom pod sp. zn. 15C/42/2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Trnava **prikazuje**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. PN-15C/42/2019 konal bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľom **priznáva** finančné zadostučinenie každému v sume **1 500 eur**, ktoré **je** Okresný súd Trnava **povinný** zaplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Trnava **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania **560,93 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenu Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 23. februára 2023 a vo vymedzenej časti prijatou ústavným súdom na ďalšie konanie uznesením č. k. I. ÚS 397/2023-16 z 18. júla 2023 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Piešťany (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15C/42/2019 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Súčasne navrhujú, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prieťahov a priznal im primerané finančné zadosťučinenie 3 000 eur každému, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia.

2. V úvode je potrebné zmieniť, že s účinnosťou od 1. júna 2023 nastali viaceré zmeny v organizácii všeobecných súdov, ich príslušnosti a obvodov (tzv. nová súdna mapa). Podľa § 181 ods. 1 písm. g) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov prechádzajú od 1. júna 2023 výkon súdnictva, všetky práva a povinnosti vrátane správy majetku štátu, práv a povinností z pracovnoprávných vzťahov a štátnozamestnaneckých vzťahov a iných právnych vzťahov a práv a povinností z osobitných vzťahov sudcov a prísediacich z radov občanov k štátu z Okresného súdu Piešťany na Okresný súd Trnava. S ohľadom na to je v napadnutom konaní aktuálne príslušný konať Okresný súd Trnava.

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti, jej príloh a doplnenia ústavnej sťažnosti z 31. augusta 2023 vyplýva, že sťažovatelia sa návrhom doručeným Okresnému súdu Banská Bystrica 7. januára 2019 domáhali proti žalovaným vydania platobného rozkazu z titulu bezdôvodného obohatenia. Okresný súd Banská Bystrica 11. marca 2019 vydal platobný rozkaz sp. zn. 2Up/43/2019, proti ktorému žalovaní podali odpor a vec bola 2. mája 2019 postúpená okresnému súdu ako miestne príslušnému súdu na prejednanie veci. Prvé pojednávanie súd vykonal 22. októbra 2019, druhé pojednávanie sa uskutočnilo 28. novembra 2019 a tretie pojednávanie vykonané 9. januára 2020 súd odročil na 6. február 2020 na účel vyhlásenia rozsudku.

4. Okresný súd rozsudkom č. k. 15C/42/2019-175 zo 6. februára 2020 konanie v časti zaplatenia istiny v sume 36 eur s príslušenstvom zastavil, žalobu vo zvyšnej časti zamietol a žalovaným priznal nárok na náhradu trov konania.

5. Krajský súd v Trnave, rozhodujúc o odvolaní sťažovateľov, uznesením č. k. 26Co/41/2020-208 z 30. septembra 2020, právoplatným 14. novembra 2020, zrušil rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie (okresnému súdu bol spis vrátený 28. októbra 2020, pozn.).

6. Po vrátení spisu z odvolacieho súdu bola vec 15. februára 2021 pridelená novému zákonnému sudcovi, ktorý vo veci nerozhodol ani nenariadil termín pojednávania, ani nevykonal žiadny úkon a následne 14. júla 2023 z dôvodu jeho dlhodobej práceneschopnosti došlo k prerozdeleniu veci a nová zákonná sudkyňa nariadila termín pojednávania na 14. november 2023.

7. Ústavný súd v súčinnosti s okresným súdom zistil, že v uvedený deň sa pojednávanie uskutočnilo a bolo odročené na účel vyhlásenia rozsudku. Proti rozsudku, ktorý bol vyhlásený 5. decembra 2023, podali žalovaní 4. januára 2024 odvolanie, konanie teda nie je právoplatne skončené.

II. Argumentácia sťažovateľov

8. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti tvrdia, že v napadnutom konaní dochádza k zbytočným priet'ahom, a to v dôsledku nečinnosti okresného súdu trvajúcej 29 mesiacov (ku dňu podania ústavnej sťažnosti, pozn.), keďže (vtedajší) zákonný sudca zastával právny názor, že mimoriadna situácia týkajúca sa ochorenia COVID-19 stále trvá, a preto je tu zákonná prekážka brániaca vykonaniu pojednávania. Súdne konanie je podľa ich názoru neprimerane zdĺhavé napriek tomu, že nejde o skutkovo či právne komplikovanú vec. Taktiež poukazujú na tú skutočnosť, že v tomto prípade nie je potrebné vykonávať rozsiahle dokazovanie, ale sa len vysporiadať s ich relevantnou argumentáciou a rozhodnutie riadne odôvodniť tak, ako to v zrušujúcom uznesení uviedol krajský súd.

III. Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

9. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti popisuje chronológiu procesných úkonov a poukazuje na to, že súd konal vo veci plynulo a bez priet'ahov do 18. januára 2021 a až nasledujúce obdobie (do 14. júla 2023) je poznačené nečinnosťou z dôvodov na strane zákonného sudcu, ktoré sa týkajú jeho právneho názoru týkajúceho sa pojednávania, resp. nepojednávania v čase pandémie COVID-19, a ktoré sú ústavnému súdu známe z predchádzajúcich ústavných sťažností iných sťažovateľov. Zdôrazňuje, že po pridelení veci novej zákonnej sudkyňi bol nariadený termín pojednávania a je predpoklad, že súd bude ďalej vo veci konať bez priet'ahov. Zastáva názor, že s ohľadom na okolnosti je požadovaná suma primeraného finančného zadosťučinenia neprimeraná.

III.2. Replika sťažovateľov:

10. Sťažovatelia vo svojej replike v celom rozsahu zotrúvajú na podanej ústavnej sťažnosti a zdôrazňujú neospravedlňiteľnú nečinnosť súdu v trvaní vyše dvoch rokov, ako aj nesprávnu interpretáciu protipandemických opatrení konkrétnym sudcom, ktorá nemôže ísť na ich ťarchu. Rozporujú taktiež tvrdenia okresného súdu, že nečinnosť bola spôsobená potrebou prerozdelenia agendy v dôsledku zlej personálnej situácie na súde, keďže od 15. februára 2021 bola ich vec pridelená jednému zákonnému sudcovi a ten vo veci jednoducho nekonal. Napokon negatívne hodnotia ospravedlnenie nečinnosti súdu v dôsledku pandémie, keďže k priet'ahom dochádzalo aj v roku 2022 a 2023, keď už neboli nariadené žiadne opatrenia.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

12. Podstata námietok sťažovateľov v súvislosti s namietaným porušením ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je založená na ich tvrdení, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 15C/42/2019 (teraz vedenom Okresným súdom Trnava pod sp. zn. PN-15C/42/2019) boli spôsobené zbytočné prietahy.

13. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

14. Pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru, pozn.) ústavný súd vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04). Pre naplnenie práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné súdy) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. I. ÚS 118/02).

15. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so svojím návrhom. Táto povinnosť súdu a sudcu podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp konania a vyplýva najmä z čl. 17 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

16. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci)

v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval aj ústavnú sťažnosť sťažovateľov.

17. Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitost' veci, predmetom napadnutého konania je zaplatenie sumy 13 896 eur s príslušenstvom z titulu vydania bezdôvodného obohatenia, čo patrí k štandardnej rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, nejde teda o skutkovo alebo právne zložitý spor.

18. V rámci posudzovania ďalšieho kritéria, a to správania sťažovateľov, ústavný súd konštatuje, že na ich strane nezaznamenal také správanie, ktoré by malo za následok predĺžovanie napadnutého konania.

19. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní. Vychádzal pritom zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

20. Napadnuté konanie začalo pred okresným súdom v máji 2019 a po zrušení prvého rozsudku z februára 2020 odvolacím súdom v septembri 2020 bolo vo veci opätovne rozhodnuté v decembri 2023. Ústavný súd konštatuje, že k predĺženiu konania a oddialeniu rozhodnutia došlo predovšetkým nečinnosťou súdu. Ako to priznáva samotný súd, v jeho postupe možno konštatovať obdobie absolútnej nečinnosti od januára 2021 do júla 2023 (dva roky a šesť mesiacov), pričom vyše troch rokov trvalo, kým súd po vrátení veci z odvolacieho súdu opätovne vec prejednal a napokon v decembri 2023 rozhodol.

21. Ústavný súd nezistil žiadnu objektívnu prekážku, ktorá by bránila riadnemu prejednaniu sporu a rozhodnutiu vo veci sťažovateľov, a to minimálne od skončenia obdobia prísnych protipandemických opatrení, teda od 22. februára 2022 (zrušenie vyhláseného núdzového stavu uznesením vlády Slovenskej republiky č. 695 z 24. novembra 2021, pozn.). Ústavnému súdu je tiež z jeho rozhodovacej činnosti známe, že prejednávaná ústavná sťažnosť na priet'ahy v konaní nie je v predmetnom súdnom oddelení okresného súdu ojedinelá.

22. Vzhľadom na uvedené bez potreby podrobnejších analýz ústavný súd uzatvára, že v prípade sťažovateľov nepochybne došlo k porušeniu ich základného práva na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadost'učinenie

23. V súlade s čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal. S ohľadom na to, že v čase rozhodovania ústavného súdu nebolo napadnuté konanie právoplatne skončené a Okresný súd Trnava ešte bude rozhodovať minimálne o výške trov konania, ústavný súd mu prikázal, aby vo veci konal bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

24. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie.

25. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadajú priznať primerané finančné zadost'účinenie v sume 3 000 eur každému a dôvodia neobhájiteľnou nečinnosťou súdu a sudcu, ktorého postup nesmeruje k odstráneniu ich právnej neistoty. Zdôrazňujú, že aj napriek ich dvom sťažnostiam predsedovi súdu a nariadenému dohľadu vo veci nezačal súd vo veci konať a (v čase podania ústavnej sťažnosti, pozn.) je naďalej nečinný. Cieľom primeraného finančného zadost'účinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení primeraného finančného zadost'účinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'účinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

26. Ústavný súd pri určení sumy finančného zadost'účinenia vzal do úvahy celkovú doterajšiu dĺžku napadnutého konania v trvaní piatich rokov, ktoré by optimálne malo trvať nanajvýš dva až tri roky, ako aj postup súdu, osobitne jeho iracionálnu nečinnosť v trvaní dva a pol roka, ale aj skutočnosť, že krátko po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie bolo vo veci vydané meritórne rozhodnutie. Vzhľadom na to považoval za primerané priznanie finančného zadost'účinenia v sume 1 500 eur každému zo sťažovateľov (bod 3 výroku nálezu) a vo zvyšnej časti ich návrhu nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

27. Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 560,93 eur (bod 4 výroku tohto rozhodnutia).

28. Pri výpočte trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) (§ 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 13 ods. 2, § 16 ods. 3, § 18 ods. 3 vyhlášky). Základná sadzba odmeny po znížení o 50 % pri zastupovaní dvoch alebo viacerých sťažovateľov za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 104,34 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľom vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti), čo celkovo predstavuje sumu 467,44 eur a po zvýšení o 20 % sadzbu dane z pridanej hodnoty, ktorej platiteľom je právny zástupca sťažovateľov, sumu 560,93 eur.

29. Repliku sťažovateľov vzhľadom na jej obsah ústavný súd nevyhodnotil ako podanie relevantné pre jeho rozhodnutie, odmenu za ňu advokátovi nepriznal a ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

30. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je Okresný súd Trnava povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného

sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

31. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. januára 2024

Miloš Maďar
predseda senátu